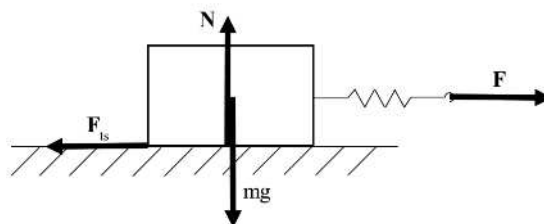

Emelt szintű fizika érettségi

Súrlódás, közegellenállás

Részlet

Vizsgáljuk meg a tapadási súrlódást! Egy fahasábhoz rögzítsünk egy rugós erőmérőt, majd kezdjük ennél fogva húzni a hasábot vízszintes síkban (a vízszintes asztalon) addig, amíg az mozgásba nem jön! Azt tapasztaljuk, hogy az elindulás csak egy kritikus F_{max} húzóerőnél következik be. Amíg ezt el nem érjük addig az asztallap egy az általunk kifejtett ellentétes irányú és azonos nagyságú erőt fejt ki a hasábra az F erőt ellensúlyozva. Több különböző tömeg hasábra helyezése mellett is elvégezve a mérést azt tapasztaljuk, hogy a kritikus húzóerő a felületeket összenyomó erővel ($N = mg$) egyenesen arányos, az arányossági tényező pedig szintén felület minőségétől függ. Utóbbit μ_0 -al jelöljük, és tapadási súrlódási együtthatónak nevezzük: $F_{ts, max} = \mu_0 \cdot N$

Ebben a konkrét esetben μ_0 értékét megkaphatjuk, ha F_{max} -ot N függvényében grafikonon ábrázoljuk, majd a kapott egyenes meredekségét leolvassuk (μ_0 értéke megegyezik a meredekséggel).

A tapadási súrlódás esetén is előfordulhat, hogy az adott testre ható erők eredője megegyezik a tapadási erővel, a test pedig gyorsul. Példa erre egy egyenletesen gyorsuló autó, melynek kerekei a talajon tisztán gördülnek.

Ha egy tetszőleges méretű és alakú testet folyadékban vagy gázban egyenletes sebességgel mozgatunk, erre a sebességtől, a test alakjától, annak homlokfelületétől, illetve a folyadék vagy gáz sűrűségétől függő nagyságú erőt kell kifejtenünk, vagyis a közeg erőt fejt ki a testre. Ennek során az általunk kifejtett erő kompenzálja a közeghez viszonyított relatív sebességgel ellentétes irányú erőt, melyet a közeg fejt ki a testre. Ezt nevezzük közegellenállási erőnek. Ennek nagysága egyenesen arányos a közegben mozgó test homlokfelületével (a sebességre merőleges felülettel), a közeg sűrűségével és a közeghez viszonyított sebességnek valamely hatványával, a sebesség nagyságától függően. Az arányossági tényező a test alakjára jellemző alaki tényező (c) fele: $F_k = \frac{1}{2} c \rho A v^2$

A közegellenállás gyakorlati szempontból is fontos jelenség. Az ejtőernyőnél célszerűen mind az alaki tényező, mind a homlokfelület nagy érték, hiszen ez biztosítja a közegellenállási erő megfelelő nagyságát. A földi közlekedési eszközök esetén inkább csökkenteni gazdaságos a közegellenállási erőt. Ezt leginkább az alaki tényező áramvonalas kialakításával oldják meg.

A közegellenállásra egy másik gyakorlati példa az esőcseppek mozgása. Az ezekre ható közegellenállási erő a nehézségi erővel ellentétes irányú, a sebesség átmeneti növekedéséig pedig egyre növekvő nagyságú mindaddig, amíg a sebességük állandósul.

Büki Máté István 12.A

Tanára: Pálovics Róbert